

With the transformation of law under the influence of normative adaptive processes on the functioning of the social system according to the European legal traditions of legal culture and legal values, the Revolution of dignity, a new picture of legal validity is forming. Changing fundamentals of the regulatory system lead to the transformation of rules. There are special techniques to determine the effectiveness of the methodological study. The study of the effectiveness of regulation should be carried out on the basis of knowledge that law is a general phenomenon. The efficiency of standards is grounded on the legal means used in the system of social regulation. The starting point for the characteristics of effective administrative control should be proper analysis of the specific legal means used for regulation of social relations. Some limitations, objective system of legal tools, influence on social relations create limits of the efficiency of legal regulation, although they do not alter the fundamental nature of the potential mobility of legal regulation.

Key words: *efficiency of legal regulation, adaptation of national legislation, value of legal standard.*

Стаття надійшла 28 грудня 2015 р.

УДК 342.9

А. І. Годяк

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ КОМПРОМІСУ В СПРАВІ ПРО ПОРУШЕННЯ МИТНИХ ПРАВИЛ

Проаналізовано положення норм Митного кодексу України щодо компромісу в справі про порушення митних правил. Акцентовано на необхідності вдосконалення правового регулювання компромісу. Позитивно відзначено запровадження компромісу в справах про порушення митних правил, а відтак і впровадження європейських стандартів у діяльність органів доходів і зборів України. Запропоновано зміни до Митного кодексу України, які, на думку автора, розширять практику застосування інституту компромісу в справі про порушення митних правил.

Ключові слова: *компромід, митні правила, органи доходів і зборів, адміністративне правопорушення, адміністративна відповідальність.*

Постановка проблеми. Митне законодавство містить значну кількість загальнообов'язкових правил, яких мають дотримуватися і виконувати фізичні та юридичні особи. В разі невиконання таких правил до винних осіб застосовується відповідальність, передбачена Митним кодексом України. Боротьба з контрабандою та порушенням

митних правил завжди була пріоритетом для будь-якої держави, адже водночас вирішувалося два головних завдання: наповнення державного бюджету країни та захист вітчизняного виробника. Україна не є винятком. Зокрема згідно з рішенням Ради національної безпеки і оборони України «Про заходи щодо посилення боротьби зі злочинністю в Україні» від 6 травня 2015 року, введеного в дію Указом Президента України від 16 червня 2015 року [1], акцентовано зокрема на виявленні та ліквідації каналів контрабанди. Про необхідність співробітництва з метою вирішення проблеми контрабанди товарів зазначено також у статті 22 Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом [2], підписаної 2014 року. У Стратегічному плані розвитку Міністерства доходів і зборів на 2013–2018 роки, затвердженому розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23 жовтня 2013 року [3], було зазначено, що одним із напрямів діяльності Міністерства є реформування системи притягнення до відповідальності за порушення митних правил. Нині також потребує вдосконалення процедура застосування компромісу в справі про порушення митних правил.

Стан дослідження. Особливості компромісу як правової категорії неодноразово були предметом наукових досліджень таких учених, як С. С. Алексєєв, В. М. Бойко, С. Д. Гусарев, М. С. Кельман, А. М. Колодій, В. В. Копейчиков, В. В. Лазарев, В. С. Нерсисянц, М. М. Новікова, І. М. Погрібний, Ю. С. Шемшученко та ін. Водночас питання правового регулювання компромісу в справі про порушення митних правил є недостатньо вивченими та потребують додаткового дослідження.

Метою статті є дослідження застосування компромісу в справі про порушення митних правил, а також обґрунтування необхідності внесення змін до Митного кодексу України щодо вдосконалення такої застосування.

Виклад основних положень. Однією із новел останньої редакції Митного кодексу України, яка була прийнята 13 березня 2012 року, та є вже третьою з часу незалежності України, є запровадження «компромісу» в справі про порушення митних правил. Ні в редакції від 1991 року, ні в редакції 2002 року, такого терміна не було. В чому ж полягає компроміс у справі про порушення митних правил? У Словнику української мови розглянуто компроміс як згоду з ким-небудь у чомусь, що досягається взаємними поступками; поступка заради мети [4, с. 253]. У Юридичній енциклопедії зазначено, що умовами поступок як основи компромісу є: визнання факту, що в аргументах і позиції протилежної сторони є слушність, раціональні моменти, крім того, непоступливість і відмова від співробітництва призведуть до ще

більших втрат [5, с. 196]. М. М. Новікова зазначає, що вперше обгрунтовано поняття, зміст та основні ознаки юридичного компромісу, під яким розуміє організаційно-правову форму взаємодії суб'єктів у механізмі правового регулювання, що забезпечується стимулювально-обмежувальними прийомами, способами та засобами системно-логічного характеру, для створення умов поступливості, неконфліктності, добровільної співпраці, правомобільності механізму правового регулювання, економії юридичної репресії та мінімізації психологічної напруги у правовідносинах [6, с. 5]. У статті 521 Митного кодексу України [7] подано визначення «компромісу у справі про порушення митних правил», який полягає в укладенні мирової угоди між особою, яка вчинила порушення митних правил, та органом доходів і зборів, посадова особа якого здійснює провадження у справі, за умови, що в діях правопорушника нема ознак кримінального правопорушення. Водночас підкреслимо, що порушення митних правил здебільшого є адміністративним правопорушенням. Після декриміналізації контрабанди 2011 року, кримінальна відповідальність залишилася лише за переміщення через митний кордон України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю культурних цінностей, отруйних, сильнодіючих, вибухових речовин, радіоактивних матеріалів, зброї та боєприпасів (крім гладкоствольної мисливської зброї та бойових припасів до неї), спеціальних технічних засобів негласного отримання інформації (стаття 201 Кримінального кодексу України), а також наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів або фальсифікованих лікарських засобів (стаття 305 Кримінального кодексу України [8]).

Упродовж 2015 року митниціями Державної фіскальної служби України порушено 17808 справ про порушення митних правил на суму понад 1787,19 млн грн. До правоохоронних органів направлено 1613 повідомлень про виявлення ознак кримінальних правопорушень, з яких: 211 повідомлень про виявлення ознак злочину, передбаченого статтею 211 Кримінального кодексу України; 270 повідомлень про виявлення ознак злочину, передбаченого статтею 305 Кримінального кодексу України; 1132 повідомлення про виявлення ознак інших злочинів [9].

Закріплення в Митному кодексі України положення щодо можливості досягнення компромісу між особою, яка порушила митні правила, та органом доходів і зборів зумовлене імплементацією норм Міжнародної конвенції про спрощення і гармонізацію митних процедур [10], до якої Україна приєдналася у жовтні 2006 року. Відповідно до Розділу I Спеціального додатку Н до цієї Конвенції врегулюван-

ня на основі компромісу – це угода, згідно з якою митна служба, будучи на те уповноваженою, відмовляється від здійснення процесуальних дій стосовно осіб, причетних до митного правопорушення, якщо ці особи згодні на дотримання певних умов. У пункті 21 цього ж додатку встановлено «Рекомендоване правило» для всіх учасників Конвенції, згідно з яким у разі виявлення під час митного оформлення митного правопорушення, що вважається незначним, повинна бути надана можливість адміністративного врегулювання цього правопорушення митним органом, що його виявив.

Доречно зазначити про поступову практичну реалізацію положення щодо компромісу в порушенні митних правил – якщо 2012 року, починаючи з 1 червня, коли набрав чинності Митний кодекс України, укладено 49 мирових угод, то станом на 1 листопада 2013 року таких угод було майже 300. Хоча це становило лише 1% від загальної кількості складених органами доходів і зборів протоколів про порушення митних правил. Причиною цього, з одного боку, був результат недостатньої обізнаності осіб, які притягалися до адміністративної відповідальності, щодо суті та наслідків компромісу в справах про порушення митних правил. З іншого боку, компроміс у справах про порушення митних правил – це нова процедура для митного права, його практична реалізація поступово набирає обертів [11].

Типова мирова угода про припинення провадження в справі про порушення митних правил із додатками до неї є актом про виконання мирової угоди та актом про невиконання мирової угоди, затверджена наказом Міністерства фінансів України від 28 травня 2012 року № 607 [12]. Мирова угода укладається в письмовій формі. Право її підписання від імені митниць надається керівникам цих митниць або їх заступникам, а від імені центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику (нині це Державна фіскальна служба України), – посадовим особам, уповноваженим на це відповідно до посадових інструкцій.

За умовами мирової угоди особа, яка вчинила порушення митних правил, зобов'язана здійснити одну з таких дій:

- внести до державного бюджету кошти в сумі, що дорівнює сумі штрафу, передбаченого санкцією відповідної статті Митного кодексу України (строк внесення коштів не має перевищувати 30 днів із дня укладення мирової угоди);
- задекларувати в митний режим відмови на користь держави товари – безпосередні предмети порушення митних правил;
- задекларувати в митний режим відмови на користь держави товари із спеціально виготовленими сховищами (тайниками), що вико-

ристовувалися для приховування безпосередніх предметів порушення митних правил від митного контролю;

– задекларувати в митний режим відмови на користь держави транспортні засоби, що використовувалися для переміщення безпосередніх предметів порушення митних правил через митний кордон України.

Якщо за висновком органу доходів і зборів реалізація зазначених товарів, транспортних засобів є неможливою, а також, якщо ці товари, транспортні засоби не можуть бути випущені у вільний обіг, вони підлягають декларуванню в митний режим знищення або руйнування. Своєю чергою, орган доходів і зборів зобов'язується припинити провадження у справі про порушення митних правил щодо цієї особи та здійснити митне оформлення задекларованих нею товарів відповідно до заявленого митного режиму (всього таких митних режимів є чотирнадцять).

Особа, що вчинила порушення митних правил, та яка є власником цих товарів, транспортних засобів або уповноважена розпоряджатися ними (це обов'язкова умова для можливого досягнення компромісу), має право звернутися до керівника органу доходів і зборів із заявою довільної форми з проханням про припинення справи про це порушення шляхом компромісу.

Дата та час подання заяви фіксується органом доходів і зборів шляхом її реєстрації, у тому числі з використанням інформаційних технологій. Орган доходів і зборів не має права відмовити в реєстрації поданої заяви (ч. 3 ст. 264 Митного кодексу України).

Частина 4 статті 521 Митного кодексу України надає право органу доходів і зборів, до якого подана заява, не застосовувати компроміс у справі про порушення митних правил – у разі відсутності законних підстав для припинення такої справи, про що орган доходів і зборів протягом одного робочого дня, наступного за днем подання заяви, повідомляє заявника з вказанням причин незастосування процедури компромісу. Зауважимо, що частина 4 статті 521 Митного кодексу України надає право органу доходів і зборів не укладати мирову угоду з правопорушником, однак водночас законодавець не встановив чіткого вичерпного переліку підстав, за яких орган доходів і зборів має право відмовити у застосуванні процедури компромісу. На нашу думку, це є недоліком, що дає змогу керівнику органу доходів і зборів зловживати наданим йому правом. У зв'язку з цим вважаємо необхідним доповнити статтю 521 Митного кодексу України переліком підстав, за яких орган доходів і зборів має право відмовити у застосуванні процедури компромісу.

Частина 6 статті 521 Митного кодексу України встановлює відповідальність особи, яка вчинила порушення митних правил, за невиконання взятих на себе зобов'язань, передбачених мировою угодою – якщо протягом визначеного мировою угодою строку, який не може перевищувати 30 днів, такі зобов'язання не виконуються, угода вважається недійсною і провадження у справі про порушення митних правил поновлюється. Однак законодавець не передбачив відповідальності посадової особи органу доходів і зборів за невиконання мирової угоди, наприклад, за неприпинення провадження у справі про порушення митних правил, за несвоєчасне підписання чи незаконну відмову в підписанні мирової угоди тощо. Вважаємо доцільним установити таку відповідальність.

Висновки. Загалом слід позитивно відзначити запровадження компромісу в справах про порушення митних правил, а відтак і впровадження європейських стандартів у діяльність органів доходів і зборів України. Розглядаючи правове регулювання компромісу в справі про порушення митних правил, автор наголошує на необхідності внесення змін до статті 521 Митного кодексу України. Зокрема вважає необхідним доповнити цю статтю переліком вичерпних підстав, за яких орган доходів і зборів має право відмовити у застосуванні процедури компромісу, а також встановити відповідальність посадової особи органу доходів і зборів за невиконання мирової угоди, наприклад, за неприпинення провадження у справі про порушення митних правил, за несвоєчасне підписання чи незаконну відмову в підписанні мирової угоди тощо. Внесення до Митного кодексу України запропонованих автором змін розширить практику застосування інституту компромісу в справі про порушення митних правил.

1. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 травня 2015 року «Про заходи щодо посилення боротьби зі злочинністю в Україні»: Указ Президента України від 16 червня 2015 року № 341/2015 // Офіційний вісник України. – 2015. – № 49. – Ст. 1568.

2. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/control/publish/article?art_id=246581344.

3. Про затвердження Стратегічного плану розвитку Міністерства доходів і зборів на 2013–2018 роки: розпорядження Кабінету Міністрів України від 23 жовтня 2013 року № 869-р // Офіційний вісник України. – 2013. – № 88. – Ст. 3239.

4. Словник української мови: у 11 т. / І. К. Білодід, А. А. Бурячок та ін. – Т. 4 (І–М). – К.: Наук. думка, 1973. – 840 с.

5. Юридична енциклопедія: в 6 т. / редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. – Т. 3 (К–М). – К.: Укр. енцикл., 2001. – 789 с.

6. Новікова М. М. Юридичний компроміс як фактор оптимізації механізму правового регулювання: автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.01 / М. М. Новікова; Харківський національний університет внутрішніх справ. – Х., 2007. – 17 с.

7. Митний кодекс України від 13 березня 2012 року // Відомості Верховної Ради України. – 2012. – № 45–48. – Ст. 552.

8. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25. – Ст. 131.

9. Інформація про проведення заходів митницями ДФС із запобігання та протидії контрабанді, боротьби з митними правопорушеннями за 2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sfs.gov.ua/diyalnist-/borotba-z-ekonomichnoyu-zlochinnistyju-ta/informatsiya-pro-vjyttya-zahodiv-schodo-bo/231912>.

10. Міжнародна конвенція про спрощення і гармонізацію митних процедур [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_643.

11. Компроміс у справах про порушення митних правил / Г. Галочка // Вісник: офіційне видання Державної фіскальної служби. – 2013. – № 47.

12. Про затвердження Типової мирової угоди про припинення провадження в справі про порушення митних правил: наказ Міністерства фінансів України від 28 травня 2012 року № 607 // Офіційний вісник України. – 2012. – № 52. – Ст. 2105.

Годяк А. И. Некоторые вопросы правового регулирования компромисса по делу о нарушении таможенных правил

Проанализировано положения норм Таможенного кодекса Украины относительно компромисса по делу о нарушении таможенных правил. Акцентировано внимание на необходимости совершенствования правового регулирования компромисса. Положительно отмечено введение компромисса по делам о нарушении таможенных правил, что стало результатом внедрения европейских стандартов в деятельность органов доходов и сборов Украины. Предложены изменения в Таможенный кодекс Украины, которые, по мнению автора, расширят практику применения института компромисса по делу о нарушении таможенных правил.

Ключевые слова: *компромисс, таможенные правила, органы доходов и сборов, административное правонарушение, административная ответственность.*

Hodiak A. I. Some issues of legal regulation of the compromise in the case of customs offence

The regulations of the customs code of Ukraine regarding the compromise in the case of customs offence are analyzed in the article. The author proves that it is necessary to improve the legal regulation of the compromise. He positively notes the establishment of the compromise in cases of customs offence, the implementation of European standards in the activity of income and charges bodies: fixing in the Customs Code of Ukraine the possibility of reaching a compromise between

a person who broke customs regulations, and the income and fees body, that is caused by the implementation of the International Convention standards on the simplification and harmonization of customs procedures (Ukraine joined to it in October 2006). According to Chapter I of a Special annex N of this Convention, a settlement on the basis of the compromise is an agreement, under which the authorized customs service refuses exercise of procedural actions concerning persons involved in customs offences if these persons agree to comply with certain conditions.

Paragraph 21 of this annex establishes «Recommended rule» for all the participants of the Convention: during the customs offences, which is considered not significant, you should take an opportunity of the administrative settlement of the offences by the customs authority.

Considering the regulation of the compromise in the case of customs offence, the author emphasizes the need to amend article 521 of the Customs code of Ukraine. In particular, it is necessary to supply this article with the list of grounds under which the income and charges body has the right to refuse the application of the compromise procedures, as well as to establish responsibility of the official body of income and charges for the failure of an amicable agreement, for example, delayed signing or illegal refusal to sign the amicable agreement, etc.

Amendments to the Customs code of Ukraine will expand the practice of applying the institution of the compromise in the case of the customs offence.

Key words: compromise, customs regulations, administrative offence, administrative responsibility.

Стаття надійшла 19 лютого 2016 р.

УДК 342.2.35:007

**С. С. Єсімов,
С. Я. Мельник**

ІНФОРМАЦІЙНО-ПРАВОВА ПОЛІТИКА ЯК СКЛАДОВА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ФУНКЦІЇ ДЕРЖАВИ

Розглянуто сутність інформаційної функції держави. Проаналізовано державно-правову та інформаційно-правову політику в інформаційній сфері, їхній вплив на процес інформатизації та забезпечення інформаційної безпеки. З позиції структурного аналізу охарактеризовано розвиток інформаційного суспільства в країні, організаційно-правове забезпечення та формування національної інфраструктури інформатизації, впровадження в суспільну практику нових інформаційних технологій.

Ключові слова: інформатизація, інформаційне суспільство, інформаційно-правова політика, інформаційна безпека, інформаційна функція держави.